

Αφορμή

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
yannis.kal@gmail.com • no14me.blogspot.gr

Η δικιά μας πλευρά της νύχτας - Mariana Enriquez

» Χριστίνα Θεοδωροπούλου (εκδόσεις εκδόσεις Πατάκη)

Η Μαριάννα Ενρίκες, γεννημένη στο Μπουένος Άιρες το 1973, συστήθηκε στο ελληνικό κοινό μέσα από δύο συλλογές διηγημάτων, το Όσα χάσαμε στις φλόγες και το Οι κίνδυνοι του να καπνίζεις στο κρεβάτι. Και οι δυο αυτές συλλογές έκαναν μια κάποια εντύπωση, διαβάστηκαν και αγαπήθηκαν, το όνομά της καταγράφηκε στις σημειώσεις των αναγνώστων ως υπενθύμιση παρακολούθησης κάθε επόμενου βιβλίου της. Και να που το επόμενο βήμα πραγματοποιήθηκε με την κυκλοφορία στα ελληνικά του σχεδόν οκτακοσίων σελίδων μυθιστορήματος Η δικιά μας πλευρά της νύχτας σε μετάφραση Χριστίνας Θεοδωροπούλου.

Είχα διαβάσει κι εγώ τις δύο εκείνες συλλογές διηγημάτων σημειώνοντας το όνομά της περιμένοντας ακριβώς αυτό, ένα μυθιστόρημα. Πολλάκις έχω επαναλάβει στις ψηφιακές αυτές σελίδες την αναγνωστική προτίμησή μου στη μεγάλη φόρμα. Δεν είχα καταγράψει την αναγνωστική εμπειρία εκείνων των δύο συλλογών, όχι γιατί δεν μου άρεσαν, το αντίθετο μάλλον συνέβη, αλλά γιατί δεν ήξερα πώς να πιάσω το νήμα, πώς να μιλήσω γι' αυτές. Ωστόσο, η πρότερη αυτή γεύση του έργου της συνετέλεσε τα μέγιστα τόσο στη σκιαγράφηση του ορίζοντα προσδοκίων που αναπόφευκτα σκιαγράφησα με το που έπιασα το βιβλίο στα χέρια μου όσο και στην αίσθηση οικειότητας που ένιωσα ήδη από τις πρώτες σελίδες. Έμενε, ανάμεσα σε άλλα, να εξακριβώσω πώς θα λειτουργούσε η κατασκευαστική μηχανική της Ενρίκες στην πολύ μεγάλη φόρμα.

Η αφήγηση ξεκινά με το ταξίδι ενός πατέρα, του Χουάν, και του μοναχογιού του, του Γκασπάρ, μακριά από το Μπουένος Άιρες, με προορισμό το σπίτι της οικογένειας της νεκρής από ατύχημα μητέρας του αγοριού. Εκείνη καταγόταν από μια πλούσια οικογένεια, μια από τις πλέον πλούσιες οικογένειες της Αργεντινής, που στην κατοχή της είχε χιλιάδες στρέμματα καλλιεργησιμής γης, μεταξύ άλλων υπάρχουν, όπως καταθέσεων σε σκληρό νόμισμα και μετοχών σε επιχειρήσεις. Όμως, ακόμα και οι πιο πλούσιοι του κόσμου αυτού έρχονται από νωρίς αντιμέτωποι με την προοπτική του θανάτου, παρότι θεωρούν δεδομένα τα προνόμια τους, σιάζονται από την αντιμετώπιση της μοναδικής φιλοσοφικής βεβαιότητας, εκεί που ακόμα και οι καλύτεροι μεταξύ των γιατρών στέκουν ανήμποροι.

Κάποτε, στόχος της αλχημείας ήταν ο χρυσός, για κάποιους, τους περισσότερους ακόμα είναι. Για τους πάμπλουτους, όμως, που μοιάζει να έχουν από γενεές ανακαλύψει τη φόρμουλα του πλουτισμού, της ολόενα αύξησης του πλούτου τους, το διακύβευμα άλλο δεν είναι παρά η αθανασία, η υλική αθανασία και όχι η απλή ανάμνηση του περασμένου τους από τη γη. Μια σέκτα προνομιούχων γυρεύει τη νίκη επί του θανάτου, πρόθυμη για οποιαδήποτε θυσία, ακόμα και των πλέον προσφιλών τους προσώπων. Η δίψα για την αθανασία απανθρωποιεί τον καθένα, δεν είναι δύσκολο να το φανταστεί αυτό κανείς, ιδιαίτερα όταν μιλάμε για ανθρώπους που θεωρούν δεδομένα τα προνόμια τους, την αδικία στο μοίρασμα των χαρτιών της πατιδας αυτής.

Λανθασμένα, κατά τη γνώμη μου, κάποιοι, μάλλον βιαστικά και επιφανειακά, εντάσσουν τη λογοτεχνία της Ενρίκες στους παραπόταμους του μαγικού ρεαλισμού, την ώρα που, χωρίς αντικειμενική δυσκολία, η συγγένεια με το γοτθικό μυθιστόρημα είναι πρόδηλη ή, σε πιο γενικές γραμμές, με τη λογοτεχνία του τρόμου.

Από τις πρώτες κιόλας σελίδες, ο αναγνώστης μπορεί να διακρίνει τη διάχυτη φιλοδοξία στην πένα της Ενρίκες, φιλοδοξία που δεν έγκειται αποκλειστικά και μόνο στην κα-

τασκευή ενός τεράστιου σε έκταση μυθιστορήματος, αλλά, στον τρόπο που αυτό θα λειτουργήσει συνολικά, τόσο ως προς τη λογοτεχνία, όσο και ως προς το κοινωνικοπολιτικό κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας της Αργεντινής. Η σκοτεινή ατμόσφαιρα, παρούσα επίσης από την αρχή, δεν περιορίζεται στην πρόκληση τρόμου και ούτε, σε καμία περίπτωση, στο ανοίκειο. Εδώ έγκειται η μαστοριά και το όραμα της συγγραφέως, στην αφήγηση μιας ιστορίας με διάχυτο το μεταφυσικό στοιχείο, ωστόσο, ταυτόχρονα άρρηκτα συνδεδεμένης με το ρεαλιστικό πλαίσιο εντός του οποίου λαμβάνει χώρα.

Μέσα στη χρονιά είχε προηγηθεί η ανάγνωση της τριλογίας της Μπουραζοπούλου, επίσης μια πολιτική αλληγορία ντυμένη με τον μανδύα του φανταστικού.

Το Η δικιά μας πλευρά της νύχτας, με τον τόσο ταιριαστό και περιληπτικό χαρακτήρα του τίτλου, μπορεί να ιδωθεί από αρκετές πλευρές, για παράδειγμα ως μια ιστορία ενθλιπτικής ή της σχέσης πατέρα γιου ή μιας οικογενειακής σάγκας ή, όπως προείπα, μια λοξή και ως ένα βαθμό υπαινικτική αφήγηση της σύγχρονης ιστορίας της Αργεντινής.

Μια από τις επιφυλάξεις που πάντοτε έχω όταν πρόκειται να διαβάσω ένα πολυσέλιδο μυθιστόρημα όπως αυτό, επιφυλάξεις που εμπειρεύουν ταυτόχρονα και το μεγαλύτερο μέρος των προσδοκίων ή των ελπίδων μου, έχει να κάνει με το αν η ανάγνωση θα μπορέσει να λειτουργήσει ως μια παράλληλη πραγματικότητα, ως ένα μπουνκερ διαφυγής από το πραγματικό. Αυτό αποτελεί το κυρίως ζητούμενο για μένα. Και η Ενρίκες αποδείχθηκε μαστορίσσια ικανή και πρόσφερε αυτή την καταφυγή, δημιουργώντας έναν κόσμο σκοτεινό, μάγευσσης και απομάγευσης ταυτόχρονα, εκεί που οι διαστάσεις και τα όρια διαστέλλονται και συστέλλονται κατά βούληση, πέρα από τις ανθρώπινες αισθήσεις και την πρόσληψη του περιβάλλοντος κόσμου. Αυτό επιβεβαιωνόταν κάθε φορά που λαχταρούσα να επιστρέψω στην ανάγνωση.

Καθόλου δεν νιώθω την επιθυμία να αναλωθώ στην περιληψη της υπόθεσης, είναι κάτι που το θεωρώ άσκοπο και βαρετό συνάμα.

Είναι μάλλον αδύνατο, απέναντι σε ένα έντονα πολιτικό πολυσέλιδο μυθιστόρημα προερχόμενο από τη νέα γενιά λατινοαμερικανικών συγγραφέων, το μυαλό να μην επισκεφθεί η αναζήτηση σχέσης με τον σπουδαιότερο ύστερο εκπρόσωπό της, τον Ρομπέρτο Μπολάνιο φυσικά. Είναι επίσης αδύνατον να μην υπάρχει έστω και η υποψία επιρροής του. Και εδώ, επιστρέφοντας στην άστοχη μάλλον συσχέτιση με τον μαγικό ρεαλισμό, γίνεται εμφανές η ανάγκη εύρεσης ενός τρόπου πλεύσης απέναντι στο ζοφερό κοινωνικοπολιτικό σκηνικό των χωρών της Κεντρικής και Νοτίου Αμερικής, και η αναζήτηση αυτή αναζωπυρώνει διαρκώς την εκεί λογοτεχνική παραγωγή.

Κάποιοι άλλος συγγραφέας, άλλης σχολής και άλλων προνοιών, θα επέλεγε ίσως το όχημα του κωμικού, κάποιος άλλος, πιο στρατευμένος, ή επιθυμώντας να φανεί ως τέτοιος, τον σκληρό ρεαλισμό, κάποιος άλλος την ποιητική αλληγορία, τη χωροχρονική μετατόπιση, κάποιος άλλος, κακώς, θα κατέφευγε στον εξωτισμό, η Ενρίκες επιλέγει τον τρόπο ως το κυρίως όχημα, ίσως γιατί αυτό το συναίσθημα την καταβάλλει απέναντι στην πραγματικότητα, μέσα στην οποία παλεύει να δημιουργήσει και να μην παραδοθεί.

Και το κάνει αυτό με έναν τρόπο υπέροχο, υποβλητικό και ταυτόχρονα καταβλητικό, εγκλωβίζοντας τον αναγνώστη στον περίτεχνο ιστό που επί σελίδες υφαίνει. Ένα από τα βιβλία της χρονιάς μου.

